

DİRİM

ISSN 0378 - 8628

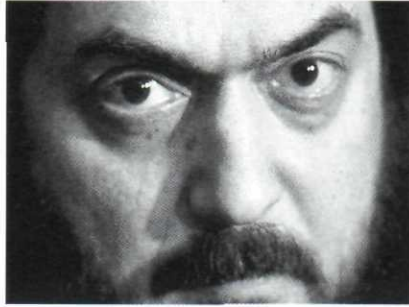
kültür - sanat - güncel yaşam

Venedik

*Sürprizlerle dolu bir bayat,
benzersiz on üç film,
beklenmeyen final...*

Directed by **STANLEY KUBRICK**

Stanley Kubrick 26 Temmuz 1928'de, New York'un Bronx semtinde doğdu. On üç yaşına geldiğinde müziğe, satranca ve fotoğrafçılığa karşı büyük bir ilgisi vardı. Kennedy'nin ölüm haberini veren bir gazetenin yanında yıkılmış bir adamın fotoğrafını çekerek ödül aldı ve 17 yaşında Look dergisinde çalışmaya başladı. Burada çalıştığı birkaç yıl içinde tüm Amerika'yı baştan sona gezdi. Tüm bu geziler Kubrick'in dünyayı tanınmasına fırsat verdi.

Yirmi üç yaşındayken Day Of The Fight adlı 16 dakikalık kısa bir belgesel film çekti.

Tüm zamanını film çekmeye ayırabilmek için Look dergisindeki işinden ayrıldı.

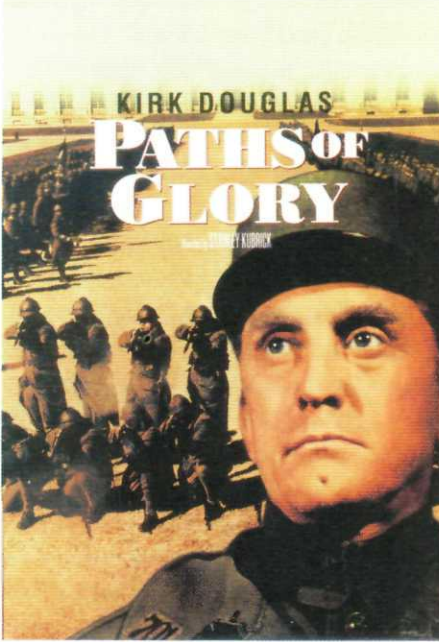
Daha sonra iki kısa film daha yaptı ve sinemaya tam bir giriş yapmak amacıyla 1953'te ilk uzun metrajlı filmi olan Fear and Desire'i yarattı. Bu filmde, düşsel ülkede yaşanan kanlı bir savaşı anlatır. Bu filmi çekmek için arkadaşlarından ve

akrabalarından borç para aldı. Filmin yapımcılığını, yönetmenliğini, görüntü yönetmenliğini ve montajını kendisi yaptı. Kubrick'in bu filmi hiç sevmediği biliniyor. Daha sonra filmi kimsenin görmemesi için bütün kopyaları topladı.

1955'te yine tanıdıklarından aldığı kırk bin dolar borçla ikinci uzun metrajlı filmi Killer's Kiss'i çekti. Bu, Kubrick'in ilk filmlerinden olmasına rağmen oldukça başarılı bulunmuştur.

1956'da ilk stüdyo filmi The Killing'i çekmek için Hollywood'a gitti. Bir romandan uyarlanan ve üç yüz yirmi bin dolara mal olan filmde zamanın tanınmış karakter oyuncularıyla birlikte çalıştı. Bu filmle birlikte Kubrick'in sinemadaki dehası geniş kitleler tarafından tanınmıştır. Hayatta hep başarısız olan bir grup gencin, bir stadyumun kasasını soymayı planlamalarını ve önlerine çıkan engelleri anlatan film, bu gençlerin giderek zavallı bir hale düştüklerini gözler önüne serer.

Time dergisinde çıkan bir yazıda, kameranın bütün film boyunca fareleri takip eden bir terier gibi dolaştığı yazılmıştır. Fakat eleştirmenler tarafından Asphalt Jungle filmine benzer bulunmuş ve bu durumun Kubrick'in dehasına gölge düşürdüğü öne sürülmüştür.

Paths Of Glory, 1957

Daha sonra Kubrick ve Willingham, Humphrey Cobb'un Paths Of Glory romanından bir senaryo uyarladılar. Kirk Douglas filmde oynamayı kabul edene kadar tüm stüdyolar filmi reddetti. Sonuç ise Kubrick'in ilk klasik filmi oldu ve çoğu zaman savaş hakkında yapılmış en iyi filmler arasında gösterildi. Film, Birinci Dünya Savaşı sırasında, Fransız ordusunda görevli üç erin, akılsızca bir saldırının bozguna dönüşmesinden dolayı günah keçisi ilan edilip, idam edilmesini konu alıyordu. Bu sayede Kubrick, ordunun içindeki disiplin anlayışını da

eleştirir. Paths Of Glory, Kubrick'in birçok filminde olduğu gibi sansürden nasibini almış ve 1970'lere kadar Fransa'da gösterilmemiştir. Film, aynı şekilde Türkiye'de de sansüre uğrayıp yasaklı filmler arasında yerini almıştır.

1959'da Kirk Douglas, Spartacus filminin yapımcılığını üstlenmişti. Çekimler başladıktan iki hafta sonra yönetmen Anthony Mann kovuldu ve Douglas, Kubrick'e filmi yönetmesini teklif etti. Kubrick'in çektiği film Akademi Ödülleri'nde büyük başarı kazandı. Kubrick, Spartacus'ta kendi özünü, kalıplarını korumuş; bunun yanında klasik Hollywood edasından da vazgeçememiştir. Spartacus, toplumdaki yanlış yapılanmayı, sınıflaşmayı, zenginin fakir üzerindeki egemenliğini gözler önüne seren, sosyal içerikli bir filmidir. Kubrick bu filmde de, her zaman olduğu gibi yapmak istediğini yapmış ve karşı olduğu her şeyi dile getirmiştir. Fakat Kubrick, filmi hiçbir zaman çok büyük bir başarı olarak görmemiştir.

Kubrick, toplumsal olayları ve çarpık ilişkileri tüm çıplaklığıyla sergilemeyi daima ilke edinmiş bir yönetmendir. Bu alandaki fikirlerini daha iyi yansıtabilmek için, Hollywood sinemasını terk edip İngiliz sinemasına doğru yol almıştır.

1962 yılında çektiği Lolita filminde, bir üvey babanın on iki yaşındaki kızıyla yaşadığı duygusal ilişkiyi çarpıcı bir yaklaşımla anlatmış ve bu film her anlamda şimşekleri Kubrick'in üzerine çekmiştir. İnsanlar bu filmi içeriğinden dolayı yadırgamış, böyle bir ilişkinin ahlak dışı olduğunu savunmuşlardır. Lolita, Vladimir Nabokov'un aynı adlı romanından yapılan bir uyarlamadır. İşte Kubrick'in eleştiri almasının bir nedeni de budur. Çünkü Kubrick yönetmenlik yaşamına başlarken, klasik sayılan romanların sinemaya uyarlanmasını yanlış bulduğunu söyler. O'na göre, bir eserin ilk

Lolita

Lolita, 1962

hali neyse, en iyi hali odur ve öyle kalmalıdır.

Soğuk Savaş yıllarından oldukça etkilenen Kubrick, Red Alert romanından Dr. Strangelove adlı bir senaryo uyarladı. Film gösterildiğinde büyük bir hit oldu ve senaryo ile yönetmen dallarında Kubrick, Oscar'a aday oldu.

1963 yapımı Dr. Strangelove, nükleer silahların insanlığa verebileceği zararları ironik dille anlatan bir filmidir. Yönetmen bu filmde, mizah maskesinin altında yaşanabilecek felaketlerin haberciliğini yapmayı amaçlamıştır. Toplumun, teknolojik gelişmelerin sonucunda yaşanan yozlaşmaya duyarsız kalışının üstünde durmak istemiştir.

Kubrick, belirli bir türün adamı değildir. Sinemada "klasik yönetmenler" sınıfına dahil edilse de, aslında her anlamda farklı bir yönetmendir. Öyle ki; çevirdiği her film, eleştirmenleri uç noktalarda eleştiri yapmaya yöneltmiştir. Kimileri Kubrick filmine başyapıt ünvanı verirken, kimileri de filmin, sadece teknolojik gelişmelerin gölgesinde kalan sıradan bir film olduğu görüşünü savunur. Kubrick bu yönüyle daima popüler olmuş bir yönetmendir. 1965'te Orson Welles Kubrick için; "O en büyük filmini henüz yapmamış büyük bir yönetmendir. Onda daha önceki neslin yönetmenlerinde görmediğim bir yetenek var" demişti.

Kubrick'in farklı bir yönü de, yaptığı filmlerin her aşamasında söz sahibi olmasıydı. Filmin senaryo aşamasından, gösterime girdiği yerlere kadar her konuda fikir verir; film onaylamadığı bir yerde gösterilecekse bu duruma engel olmaya çalışırdı.

Kubrick film setinde son derece titiz bir görünüm sergilerdi. Her sahnenin mükemmel olması için gerektiğinde çılgınlık bile yapabiliirdi. Öyle ki, kullanılmayan bir havagazı deposunda Vietnam Savaşı'nı yeniden yaratmış ve fotoğrafçılıktan geldiği için, tüm özel objektifleri kameraların üzerine takarak çekim yapmıştır. Shining filminde Shelly Duvall'a aynı sahneyi yüz yirmi yedi kez yineletmesinden, titizliğinin boyutları anlaşılabilir. Jack Nicholson, Kubrick için şunu der: "O, titiz sözcüğüne yeni bir anlam veriyor. Stanley ister... Bir sahneyi elli kez çekebilir ve her seferinde de iyi olmak zorundasınızdır. Bir odaya girip kahvaltı ısmarlamamın ya da bir dolabın içinde korkudan ölmenin yüzlerce yolu vardır. Stanley'in yaklaşımı

STANLEY KUBRICK'S

CLOCKWORK
ORANGE

A Clockwork Orange-Otomatik Portakal, 1971

ise şudur: 'Acaba bunu daha önce asla yapılmadığı kadar iyi olarak nasıl yapabiliriz?' Bu, müthiş bir meydan okuma."

Kubrick, Dr. Strangelove'nin ardından beş yıl sinemaya ara vermiştir. 1968'de, otoritelerce şimdiye kadar yapılan en iyi bilim kurgu filmi olarak anılan 2001: A Space Odyssey'i yaratır. Arthur C. Clarke'nin özgün senaryosuna dayanan filmde Kubrick, insanlığın uzaya gidişinin olası sonuçlarını anlatmaya çalışmıştır. Bu filmde yaratıcı gücünü kanıtlamış, sinema dilini oldukça iyi kullanmıştır. 2001: A Space Odyssey de tüm Kubrick filmleri gibi görsel açıdan çok iyi bir filmidir. Kubrick, filmdeki etkileriyle bu alanda Oscar almıştır.

Kubrick, İngiliz Bağımsız Sinemasından da etkilenmiş; şehir hayatının acımasızlığı ve gençliğin yaşadığı sorunlar üzerinde durma fikrini bu sayede edinmiştir. 1971 yapımı A Clockwork Orange, Kubrick'in bu fikirden yola çıkarak yaptığı filmidir. Anthony Burgess'in romanından esinlenen yönetmen, serseri Alex ile üç arkadaşının maceralarını konu alır. Her türlü kötülüğün, pislüğün ortasında yaşayan ve bunları özümseyen Alex'in zamanla düştüğü acınacak durumu konu alan film, oldukça beğeni toplamıştır. Yönetmen, gelişen kapitalizmin, toplumsal değerlerin çöküşünü de beraberinde getirdiği ve insan ilişkilerinin bu nedenle giderek

yozlaştığı mesajını vermeyi amaçlar.

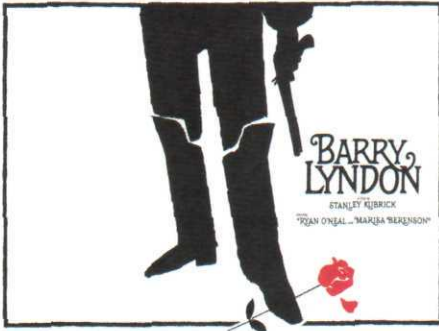
Kubrick'in insana bakışı çok karamsardır. Şöyle der: "İnsanın hayvanca ve vahşi duygusuyla ilgileniyorum. Çünkü bu, onun gerçekçi bir portresi". Onun gözünde Alex ile çetesinin 2001'deki gorilden farkı yoktur.

Gelecekte geçen iki bilimkurgu filminden sonra Kubrick yön değiştirdi ve William Makepeace Thackeray'nin romanından uyarladığı bir 18. yüzyıl hikâyesi olan Barry Lyndon'u yaptı. On bir milyon dolara mal olan bu dram filmi gişede çok büyük bir başarı elde etmese de, eleştirmenler tarafından çok beğenildi. İrlandalı bir gencin 18. yüzyıl İngiltere'sinde soylular arasına girmesini, yükselmesini ve en sonunda yaşadığı düşüşü anlatır. Kubrick ilk defa bu filmde, konuyu değil de, konuyu anlatış biçimini ön plana çıkartmıştır. Film yedi dalda Oscar adayı oldu. Kubrick yine yazar ve yönetmen dallarında aday oldu ve kazanamadı.

Quartely dergisi ilginç bir eleştiride Kubrick'in 2001, A Clockwork Orange ve Barry Lyndon ile, "Batı uygarlığının, insan doğasının ayrılmaz bir parçası olan şiddet içgüdüsüyle başa çıkmadaki yetersizliği"ni gösteren bir üçleme yaptığını savunur.

Bu filmin ardından 1980'de bir Stephen King uyarlaması olan The Shining adlı korku filmi ile özüne geri döndü. Gelmiş geçmiş en iyi korku filmlerinden biri olan The Shining, gerek çekildiği ürkütücü mekân, gerekse Jack Nicholson ve Shelly Duvall gibi oyuncular sayesinde büyük beğeni toplamıştır. Fakat senaryonun kitaptan çok farklı olması nedeniyle King, çok sinirlenip filmi beğenmediğini açıklar ve 1997'de, bir televizyon dizisi için kendisi bir uyarlama yapar.

Kubrick, ele aldığı her konuyu en iyi şekilde

Orange Mécanique... Barry Lyndon... et maintenant,
la terreur selon Stanley Kubrick...

SHINING

UN FILM DE STANLEY KUBRICK
JACK NICHOLSON SHELLEY LONG SHINING SCARMAN BROTHERS DANNY LLOYD
STEPHEN KING STANLEY KUBRICK & DANIEL JOHNSON STANLEY KUBRICK JIM HARLIN

The Shining-Pırlntı, 1980

işlemiş, hemen her türün en güzel örneklerini vermiştir. On üç uzun metrajlı film çekmiş ve bunların her biri en popüler film olma özelliğini elde etmiştir.

Kubrick, görmek istediğini gören, yazmak istediğini yazan bir yönetmendir. Yasaklar ve gelenekler onu pek ilgilendirmemiştir. Karşı olduğu olayları tüm açıklığıyla filmlerinde belirtmiş ve toplumsal sorunlara eğilmeyi tercih etmiştir.

Kubrick'in bir sonraki filmi Full Metal Jacket için aradan yedi yıl geçti. Ünlü Platoon filminin hemen arkasından vizyona girmesine rağmen, hem izleyiciler, hem de eleştirmenlerce büyük bir başarı olarak görüldü.

Tüm bunlara rağmen sadece senaryo dalında Oscar'a aday gösterildi. Yönetmenin 1987'de çektiği film, Vietnam Savaşı'nı konu alır. En iyi savaş filmlerinden biri ola-

UNE ÉPOPEE
DE LA GUERRE DU VIETNAM

UN FILM DE STANLEY KUBRICK
FULL METAL JACKET

MICHELLE YEOH "L'ÉTAT-MAJOR DES VÉTÉRANS"
ET EN 1980: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1981: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1982: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1983: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1984: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1985: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1986: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1987: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1988: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1989: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"
ET EN 1990: "LES FILMS DE STANLEY KUBRICK"

rak nitelendirilen film, Vietnam operasyonuna katılacak olan bir birlüğün eğitimini ve bir operasyonu anlatmaktadır. Bu film, Vietnam'daki ABD varlığının eleştirisini aşarak daha yükseklere ulaşır ve insanoğlunun ezeli ve ebedi öldürme içgüdüğü üzerine kanlı ve görkemli bir saptamaya dönüşür.

Eylül 1997'de 54. Uluslararası Venedik Film Festivali'nde Kubrick'e Altın Aslan ödülü verildi.

Mart 99'un ilk haftasında Kubrick, Eyes Wide Shut filminin bir ön gösterimini Warner Bros'un stüdyo başkanları, Tom Cruise ve Nicole Kidman için yaptı. Tepkiler çok iyiydi ve Kubrick, film için çok heyecanlıydı. Bir iddiaya göre, bunun şimdiye kadar yaptığı en iyi film olduğunu söylemişti. Eyes Wide Shut, Tom Cruise ve Nicole Kidman'ın başrolde oldukları, karı-koca arasındaki ilişkiyi anlatan bir filmidir.

On üç Kubrick filmi, bilimkurgudan savaş filmine, tarihsel epikten tutku öyküsüne çok değişik bir yelpazeye yayılırlar. Hemen hepsi yönetmenin belirli bir tür için gerçekleştirdiği laboratuvar çalışması ve o türün kilometre taşlarından biridir. 2001, Dr. Strangelove ve A Clockwork Orange filmlerinin üçü de bilimkurgudur, fakat birbirlerine hiç benzemezler.

Tüm bu filmlerin anlatım bakımından ortak noktaları, Kubrick'in kendine özgü tavrını yansıtmalarıdır. Rejisinin temel özelliği yalınlıktır. Kesme yöntemi, özellikle çağdaş yönetmenler için çok güçlü bir araç konumundayken Kubrick bu tekniğe şöyle yaklaşır: "Kesme yapmak için ciddi bir neden olması gerekir. Eğer sahne tek bir kamera açısından çekildiğinde iyi görünüyorsa ve kesme yapmak için başka bir neden de yoksa, kesme yapmam. Kurgunun etkisini azaltacak mekanik bir ritim oluşturmaktan kaçınmaya çalışırım."

